

Een 'grot' in het hart van de stad

Ze klikt haar oranje veiligheidsboei – standaard uitrustingsstuk zodat ze tijdens haar snorkeltochten goed zichtbaar is voor rondvaartboten en pleziervaart – vast aan een van de terrasboten op de Nieuwe Rijn. Ze haalt een keer diep adem en floept: Aaf Verkade is verdwenen uit het hart van Leiden.

„Ik heb een 'Thaise grot' gevonden”, had de Leidse stadsgrachtenadviseur aangekondigd toen ze vroeg of ik weer eens mee wilde als buddy op een van haar talloze ontdekkingsstochten.

Aaf Verkade is een bekend gezicht in Leiden. Veel inwoners kennen haar van haar onderzoeken naar de visstand in de stad. Ze scoorde tot nu toe 22 soorten, van zeelt tot snoek, van meerval tot paling en van rivierdonderpad tot een in haar ogen minder welkome exoot: de zwartbekgrondel.

Ze organiseerde schoonmaakacties. Ze introduceerde het zaklampvissen (als de zon onder is, kun je vanaf de kant in het schijnsel van een zaklamp goed vissen en andere waterdieren spotten) en maakte een grappige zakgids voor zaklampvissers, met tekeningen van hoe vissen en rivierkreeftjes er schuin van boven uitzien. Ze wierp zich op tot beschermer van de koddige rivierdonderpadden en was initiatiefnemer voor de plaatsing van 'rivierdonderpaddenhotels' toen deze beschermde visjes wegens vervanging van een slechte beschouwing hun habitat dreigden kwijt te raken. En ze doet nog veel meer projecten in de blauw-groene stadsnatuur.

Dolfijn

Maar het meest bekend is toch wel het beeld van Verkade als de stads-snorkelaar. Als ze met haar felgekleurde hesje op het natpak aangetrokken in het water ligt, trek ze stevast veel bekijks. Het is een opmerkelijk gezicht: de felgekleurde veiligheidsboei sleept ze vastgemaakt met een lijntje aan haar loodgordel achter zich aan, maar regelmaat maakt ze een duik naar de bodem. Het moment dat mensen gaan opletten is meestal als ze na zo'n freedive weer boven komt en haar snorkel leeg blaast.

„Toen ik met mijn lamp naar binnen scheen, zag ik een weerspiegeling”

Aaf Verkade (rechts) onder de Visbrug over de Nieuwe Rijn, hartje Leiden.

Dat klinkt alsof er een dolfijn in het water ligt die met kracht de lucht uit zijn blaasgat perst.

De stadsgrachtenadviseur legt nieuwsgierige voorbijgangers graag uit hoe mooi het onder water in een Nederlandse gracht kan zijn, hoe helder het water op een goede dag is. Tijdens haar speurtochten zoekt ze stevast naar hoeken en gaten die door anderen over het hoofd worden gezien. De 'spinnentunnel' – een krappe watergang onder een drukke weg hartje centrum – is daar een voorbeeld van. En nu heeft ze dus een holle ruimte onder het straatwerk van de Nieuwe Rijn gevonden.

Werkkelders

Die plek is veelbelovend: nog geen dertig meter verder komen aan de Hoogstraat de Oude en Nieuwe Rijn samen. Het is het hart van Leiden, waarschijnlijk de plek waar al het langst mensen wonen. Bij de Hoogstraat zijn ook de Leidse werkkelders te vinden.

Het verschijnsel is vooral bekend van Utrecht, de stad met het grootste aantal werkkelders van Nederland. Dat deze eeuwenoude opslagruimten onder straatniveau soms in vergetelheid raken, bleek een paar weken geleden. Toen werd bekendgemaakt dat bij een groot-scheeps onderzoek – met behulp van grondradar en duikers – sinds begin dit jaar zo'n zestig onbekende

werkkelders zijn ontdekt. De gemeente Utrecht sluit niet uit dat uiteindelijk tweehonderd kelders worden gevonden die tot nu toe niet in kaart zijn gebracht. Zou de 'Thaise grot' van Aaf Verkade ook zo'n bouwwerk zijn? Zelf vindt ze ook het oude verhaal interessant dat er eind 17e eeuw vanaf de Leidse Burcht – op de heuvel direct achter het rijtje panden aan de Nieuwe Rijn – een waterreservoir met een verbinding naar de Visfontein aan de overkant van het water is gebouwd.

„Ik heb nooit geweten dat er onder dit stukje straat op de Nieuwe Rijn een holle ruimte zit”, vertelt ze. „Ik kwam er bij toeval achter. De mannen van de ijsbaan, die elk jaar rond kerst op het water wordt opgebouwd, waren een dure aluminium brandkraan kwijtgeraakt. Of ik die even wilde zoeken. Terwijl ik in het water lag, vroeg iemand anders of ik een stukje verderop kon rondkijken naar een mobielte dat bij een terras in het water was gevallen. Terwijl ik aan het speuren was, zag ik ineens een gat onderaan de kademuur. En toen ik met mijn lamp naar binnen scheen, zag ik een weerspiegeling. Een luchtbel. En toen ben ik natuurlijk in dat gat gekropen.”

Ze vond tot haar verbazing een grote holle ruimte onder de straat, minstens zes grachtenpanden lang. De Thaise grot heeft ze deze plek

De Visfontein.

ARCHIEFFOTO

genoemd, een verwijzing naar de grotten van Tham Luang Nang Non waar in de zomer van 2018 een compleet jeugdvoetbalteam met coach vast kwam te zitten. „Onder een muur door, over een balk heen... Een beetje hetzelfde profiel als op de plattegrond die ik van die reddingsoperatie heb gezien.” Dit

Met stadsgrachtenadviseur Aaf Verkade op ontdekkingstocht in de blauwe natuur

Grachtenwater wordt steeds schoner

Niet alleen in Leiden maar ook in andere steden met oude waterwegen is het te zien: het stadswater wordt steeds schoner, de natuur is er in de regel alom aanwezig.

Met een duikbril en snorkel het water inspringen om van al dat natuurschoon te genieten, is in de meeste gevallen echter niet toegestaan. In veel APV's staat een verbod op het zwemmen in openbaar stadswater. Gemeentebesturen vinden het te gevaarlijk, vanwege voorbijvarende boten. Een zwemmer is vaak slecht te zien.

De Leidse stadsgrachtenadviseur heeft van de burgemeester een ontheffing gekregen om haar werk te kunnen doen. Ook in andere gemeenten wordt zij nog wel eens ingehuurd.

Voor mensen die nieuwsgierig zijn naar de blauwe natuur in de stad zijn er ondanks APV's wel mogelijkheden om op ontdekkingstocht te gaan. Op de website stadsgrachten.nl van Aaf Verkade is een gratis te checklisten aan te vragen, met allerlei tips & tricks. Voor de Leidse blauwe natuur, zie: onderwaterinleiden.nl.

is de eerste keer sinds die ontdekking dat ze de 'grot' weer bezoekt. Ze duikt langs de kademuur naar beneden en is in een oogwenk verdwenen.

Er achteraan maar, onder de muur door en weer naar boven. Het klinkt misschien eng, maar dit duikje is makkelijker dan wat

De 'grot' bevindt zich aan de overkant van het water onder de straat. FOTO MH

De 'Thaise grot', in het schijnsel van een meegebrachte lamp. FOTO AAF VERKADE

FOTO TACO VAN DER EB

Het hart van de stad Leiden, met het water van de Nieuwe Rijn (onder) en de Oude Rijn (boven). ARCHIEFFOTO HIELCO KUIPERS

kinderen moeten doen voor hun zwemdiploma B. Met het hoofd boven water gaat de duikbril even af. Dat is een grote vergissing: in deze ruimte hangt een vieze doordringende rioollucht. Even verderop is stromend water te horen.

„Dat hoorde ik de vorige keer niet”, zegt Verkade. Het duurt even

voordat ik me realiseer: geen werkkelder maar de plek waar een riole-ring in een grote betonnen overstortbak uitkomt. Niet elke ontdekkingsstocht heeft bijzondere middeleeuwse vondsten als resultaat. Alleen de spinnenwebben aan het plafond vol pareltjes van water zijn wondermooi.

Weer terug in open water maken we een rondje door de grachten, speurend tussen gele plompen en ingestorte muurtjes. Lekker in de buitenlucht. „Hey Aaf”, roept iemand vanaf de kant. „Heb je nog wat gevonden?”

Annet van Aarsen